

บทที่ 6

ความหมายที่หลากหลายของ “ความเป็นลาว” ประสบการณ์อันหลากหลายต่อภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง

งานวิจัยฉบับนี้ได้มุ่งสนใจศึกษาการประกอบสร้างความหมายต่อคำว่า “ลาว” ที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง เนื่องจากภาพยนตร์ดังกล่าวได้สร้างความหมาย “ลาว” ขึ้นมาจากจุดยืนของไทยดังที่วิเคราะห์มาแล้วในบทที่ 5 แต่ฝ่ายลาวเองได้ลุกขึ้นมาต่อต้านความหมายว่าด้วย “ลาว” ที่ถูกสร้างขึ้นในภาพยนตร์ จนทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องระงับการฉายและรีอัดส่วนที่เป็นลาวออกจากภาพยนตร์ทั้งหมด (สื่อบันทึกภาพยนตร์เรื่องหมากเตะริเทิร์นส, ดีวีดี) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเห็นได้ว่าภาพยนตร์ไม่ได้เป็นเพียงสื่อบันเทิงแต่เป็นสนามรบทางวาทกรรมที่กระทบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อีกด้วย เห็นได้ว่าแม้ฝ่ายไทยมีอำนาจในการประกอบสร้างตัวบทเกี่ยวกับ “ลาว” ขึ้นมาในภาพยนตร์เรื่องหมากเตะ โลกตะลึง แต่ฝ่ายลาวก็มีอำนาจเข้าต่อสู้ทางความหมายว่าด้วย “ลาว” ที่เกิดขึ้นในตัวบทได้ด้วย ดังนั้น การทำความเข้าใจเรื่องการประกอบสร้างความหมายต่อคำว่า “ลาว” ในสื่อบันเทิงไทยจึงเป็นความละเอียดอ่อนที่ไม่ควรมองข้าม เพราะความขัดแย้งในโลกความหมายสามารถเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาวในโลกความเป็นจริงได้

สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายศึกษาการตีความของกลุ่มตัวอย่างคนไทยและคนลาวที่มีต่อ “ความเป็นลาว” ในตัวบทภาพยนตร์เรื่อง “หมากเตะ โลกตะลึง” เนื่องจากตามทัศนะของสจวร์ต ฮอลล์ (Hall, 1997) ได้กล่าวว่า “ความหมาย” เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของหลายๆฝ่ายที่มีทั้งการยอมรับ ต่อรอง และต่อต้านต่อความหมายที่ดำรงอยู่ ไม่มีใครสามารถผูกขาดความหมายได้ ด้วยเหตุนี้แม้ผู้ส่งสารได้ลงรหัสความหมาย (encoding) เพื่อส่งรหัส (coding) ไปยังผู้รับสาร แต่รหัสความหมายที่ส่งไปสามารถถูกตีความได้หลายอย่างขึ้นกับปัจเจกแต่ละคนในการถอดรหัสความหมาย (decoding) ทำให้ความหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงและคลาดเคลื่อนไปจากเดิมอยู่ตลอดเวลา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือฮอลล์มองว่าการวิเคราะห์ภาษาแบบ โครงสร้างนิยมหรือการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) เป็นการเชื่อในอำนาจของโครงสร้างภาษามากเกินไป ทั้งๆที่ในโลกความเป็นจริงแล้ว ในกระบวนการสื่อความหมายนั้นต้องมีการตีความ (interpretation) จากผู้รับสารเกิดขึ้นด้วย ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวปัจเจกก็สามารถมีอำนาจและเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับรหัสความหมายที่ถูกส่งมาได้ด้วย เช่น การยอมรับ การต่อรอง หรือการต่อต้านความหมาย ดังนั้น การวิเคราะห์ “ภาพตัวแทน” ตามแนวคิดของฮอลล์จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ทั้งใน